

Matti Nuorteva

* 6.4.1928 † 15.7.2023

Helsingin yliopiston maatalous- ja metsäeläintieteen emeritusprofessori Matti Kalevi Nuorteva kuoli Kaunialan sairaalassa 95-vuotiaana 15. heinäkuuta 2023. Hän syntyi töölöläiseen perheeseen Helsingissä 6. huhtikuuta 1928.

Matti Nuortevan isä Väinö oli Uuden Suomen pakinoitsija Olli. Veljensä Pekan kanssa Matti vietti onnellisia lapsuusvuosia, mutta sodat varjostivat nuoruutta. Vuonna 1944 hän osallistui 15-vuotiaana vapaaehtoisena sotilaspoikana jatkosodan ilmatorjuntataisteluun Viikin pelloilla, tulevan työpaikkansa maastossa. Hänen aloitteestaan alueella on nykyään muistomerkki Helsingin suurpommitusten torjunnasta.

Uravalinta oli Nuortevalle helppo. Jo lapsena hän oli kiinnostunut puusepän, eläintieteilijän, tutkimusmatkailijan ja metsänhoitajan ammateista. Metsäeläintiede oli oppiaine, jossa kaikki kiinnostuksen kohteet yhdistyivät.

Nuorteva aloitti tieteellisen toimintansa 18-vuotiaana julkaisemalla kirjoituksen eräästä petopistiäislajista. Myöhemmin hänen laaja tieteellinen tuotantonsa keskittyi etenkin tuholaisina tunnettujen kaarna-kuoriaisten ekologiaan ja biologiseen torjuntaan. Nuoren koululaisen raskaat sota-

muistot Viikin pelloilla olivat kuitenkin uurtuneet syväälle tutkijan mieleen. Vasta kiireettöminä eläkepäivinä ajallista etäisyyttä oli kertynyt riittävästi osittain traumaattistenkin muistojen erittelyyn, missä auttoi aktiivinen kansantajuisten ja usein poikkeittieteellisten artikkelien kirjoittelu eläimistä, geologiasta, meripihkasta ja erilaisista luonnonilmiöistä. Kirjoittamisen tapa oli syntynyt jo lapsuudenkodissa pakinoitsijaisänsä työskentelyä seuratessa. Monissa teoksissaan Nuorteva jatkoi alkuperäistä tehtäväänsä kirjoittamalla suurelle yleisölle metsähyönteisten ja muiden selkärangattomien suuresta merkityksestä ekosysteemien toiminnassa.

Nuortevalla oli keskeinen rooli metsätuholaisia koskevan tietoisuuden lisääjänä. Hän teki elämäntyönsä Helsingin yliopiston Viikin kampuksella. Kymmenet metsäylioppilaiden vuosikurssit ovat yliopiston metsäasemalla Juupajoen Hyytiälässä kuunnelleet hänen lämminhenkistä tarinointiaan metsätuholaisista ensin edeltäjänsä maatalous- ja metsäeläintieteen professorin Esko Kankaan assistenttina ja lopuksi alan professorina. Nuorteva tunnettiin innostavana ja mukaansatempaavana opettajana. Hänen vankkaan asian-tuntemukseensa yhdistyi lämmin ja

empaattinen pedagoginen ote. Opetuksen perimmäisenä tavoitteena oli metsätuolaisten merkityksen ymmärtäminen ja huomioonottaminen käytännön metsänhoidossa.

Innokkaana luonnontutkijana Nuorteva keräsi vuosikymmenten aikana laajan hyönteiskokoelman etenkin sahapistiäisistä, kaarnakuoriaisista ja päpsiäisistä. Hän kartutti kokoelmiaan aluksi yhdessä veljensä Pekan kanssa, josta tuli sittemmin Helsingin yliopiston ympäristönsuojelun professori. Myöhemmin Nuorteva jatkoi pistiäiskokoelman kartuttamista kesäasunnollaan Hattulan Vuohiniemessä yhdessä poikiensa kanssa. Nuorteva saattoi kokoelmiensa avulla yhdistää työn ja vapaa-ajan, sillä syntyneiden pitkäaikaisseurantojen avulla hän kykeni ensimmäisenä osoittamaan metsänkäsittelyn vaikutuksia metsäluonnon monimuotoisuuteen, ennen kaikkea tuholaiskantojen runsauteen.

Kaikissa tehtävissään ja kanssakäymisissään Nuorteva pyrki tasapuolisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen, mikä näkyi myös hänen toiminnassaan maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan varadekaanina ja dekaanina.

Vieraslajien torjunnassa hän oli etulinjassa, kun Suomen tuontipuuerästä löydettiin metsiämme uhkaavia mäntyankeroisia. Sen seurauksena käsittelemättömän puutarvan tuontikielto Pohjois-Amerikasta ja

mäntyankeroisalueilta astui voimaan koko Euroopassa.

Tiedemiehenä Nuorteva oli aktiivisesti yhteydessä kansainvälisiin kollegoihinsa sekä lännessä että idässä. 1970-luvulla hän vei metsäylioppilaiden retkikunnan Mao-ajan Kiinaan, ja Kalifornian Berkeleyn yliopisto kutsui hänet vierailevaksi professoriksi. Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi Nuorteva kutsuttiin vuonna 1983.

Nuorteva osallistui lukuisten tiedealojen, kirkollisten ja hyväntekeväisyysjärjestöjen toimintaan. Luonnon ja etenkin metsähyönteisten valokuvaus oli hänelle tärkeä harrastus. Vapaa-ajallaan käden taitoja vaativat puu-, korjaus- ja nikkarointityöt olivat hänelle mieluisaa toimintaa – ehkäpä lapsuuden puusepänpöytätyönsä takia. Perheelleen hän opetti vastuullista metsänhoitoa, omatoimisuutta sekä luontoarvojen, kulttuurin ja historian tuntemusta. Kesäisin perheen yhteiset telttaretket suuntautuivat usein Lappiin ja Pohjoismaihin – museoita unohtamatta. Kesämökin hyönteislaboratorio mahdollisti tutkimustyön tekemisen perheen parissa.

Puolisonsa Kaijan kanssa Nuorteva oli naimisissa 69 vuotta ja heille syntyi neljä lasta. Perhe oli heille kaikki kaikessa. Isänä Matti oli aina valmis auttamaan ja neuvomaan lapsiaan, opettaen kunnioittamaan kaikkia ihmisiä tasavertaisina ja arvostamaan myös erilaisia mielipiteitä.

*Kari Heliövaara, Heikki Nuorteva
ja Jouko Nuorteva*